

12. Turska E., Stasiła-Sieradzka M., Diec A. Ścieżki edukacyjne młodych kobiet i mężczyzn, a struktura ich wartości zawodowych // *Czasopismo Psychologiczne*, 2012. – № 18. – S. 307-315.
13. Senko T. *Diagnoza zachowań osobowościowych*. – Legnica: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Witelona w Legnicy, 2015.
14. Senko T. Fear of an examination as a type of school fear vs forms of personality behavior of pupils // *Teacher's competences and the learning environment* / Ed. I. Radovanovic, Z.Zasłona. – Belgrad: University of Belgrade, 2011. – S. 125-143.
15. Scherban T. Właściwości psychologiczne komunikacji edukacyjnej // *Psychologiczno-pedagogiczne wsparcie rozwoju dzieci i młodzieży* / Tatiana Senko (red.). – Nowy Sącz: Wyd. Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Nowym Sączu, 2014. – S. 35-52.
16. Wawrzyniak-Beszterda R. Doświadczenia komunikacyjne uczniów w czasie lekcji. – Kraków: Oficyna Wydawnicza „Impuls”, 2002.
17. Walesa C. Psychologiczna analiza dydaktyki szkoły wyższej // *Horyzonty Psychologii*, 2013. – Tom 3. – S. 71-90.

УДК 159.9

Скрипник К. О.

Викладач як суб'єкт науково-педагогічної діяльності

Анотація. У статті розкрито сутність науково-педагогічної діяльності викладача вищої школи; здійснено аналіз професійної діяльності педагога вищого навчального заклад; виокремлено та охарактеризовано основні напрями науково-педагогічної діяльності викладача. Розкрито специфіку педагогічної діяльності викладача вищої школи, яка вирізняє її з-поміж інших видів діяльності.

Ключові слова: педагогічна діяльність, структура професійної діяльності педагога, науково-дослідницька робота.

Аннотация. В статье раскрыта сущность научно педагогической деятельности преподавателя высшей школы; осуществлен анализ профессиональной деятельности педагога высшего учебного заведения; выделены и охарактеризованы основные направления научно педагогической деятельности преподавателя. Раскрыта специфика педагогической деятельности преподавателя высшей школы, которая выделяет ее среди других видов деятельности.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, структура профессиональной деятельности педагога, научно исследовательская работа.

Summary. The article includes the essence of scientifically-pedagogical activity of teacher of higher school; the analysis of professional activity of teacher; the description and distinguishing basic directions of scientifically-pedagogical activity of teacher of higher school. The specific of pedagogical activity of teacher of higher school that distinguishes her among other types of activity is exposed.

Keywords: pedagogical activity, structure of professional activity of teacher, scientifically-research work.

Мета даної роботи є дослідити науково-педагогічну діяльність викладачів вищого навчального закладу.

Професія викладача вищого навчального закладу - одна із найбільш творчих і складних професій, в яких поєднано науку та мистецтво.

Обов'язковим елементом у роботі викладача вузу є науково-дослідна робота. Зрозуміло, що елементи такої роботи є і в школі. У вузі викладають не основи наук, як у школі, а власне науку[2].

У процесі методичної роботи підвищується рівень майстерності викладача, оскільки він засвоює зміст нових навчальних програм, технологій і реалізовує їх; постійно ознайомлюється з досягненнями психолого-педагогічних наук і методик викладання навчальних дисциплін; вивчає і впроваджує передовий педагогічний досвід; удосконалює власні навички самоосвіти. Заней вести дослідницьку роботу, поєднуючи її з педагогічною.

Необхідною умовою оволодіння професійними вміннями є сформованість у викладача педагогічних здібностей. Педагогічні здібності, як характеризує їх Н. В. Кузьміна, – це риси особистості, що відповідають вимогам педагогічної діяльності і забезпечують особистісне оволодіння цією діяльністю й досягнення в ній високих показників[3].

Важливим компонентом професійної діяльності викладачів є науково-дослідна діяльність, яка спрямовує їх творчий пошук на розробку нових теоретичних концепцій, ефективних методик і освітніх технологій тощо. Впровадження результатів науково-дослідної діяльності викладачів у практику вищого навчального закладу дозволяє піднімати рівень професійної підготовки майбутніх фахівців на якісно новий рівень. Як відомо, в сучасних умовах функціонування вищої школи викладачі мають значні можливості для проведення науково-дослідної роботи. Але для її грамотного проведення педагог повинен засвоїти необхідні для цього знання й вміння. Так, він має чітко усвідомити сутність і специфіку такої роботи, засвоїти вимоги до її організації, методи проведення педагогічних досліджень і т.ін[6].

Методи будь-якого наукового дослідження мають бути завжди адекватними об'єкту дослідження. Однак науковці (І. Підласий, Б. Тевлін та ін.) звертають увагу на те, що в цьому плані педагогічні процеси як об'єкт дослідження мають свої специфічні особливості. По-перше, важливо відзначити неоднозначність протікання цих процесів. Дійсно, результати навчання й виховання молоді залежать від значної кількості факторів, які одночасно впливають на хід реалізації цих процесів. Іноді достатньо змінити деякі з них, щоб отримати принципово інші результати [7].

Отже, схоластичний характер педагогічних процесів значно ускладнює їх вивчення й обмежує можливість використання деяких наукових методів дослідження, як широко використовуються в інших галузях наукового пізнання. По-друге, педагогічні процеси характеризуються своєю неповторністю. Педагог-дослідник, на відміну від дослідника в галузі природничих наук, не може претендувати на багатократне повторення умов експерименту, в якому б зберігалися всі сутнісні параметри без змін. Він має справу з живими людьми, які

майже в однакових умовах під впливом неочікуваних зовнішніх впливів можуть поводитися зовсім по-різному. Тому під час формулювання своїх висновків педагог-дослідник має бути дуже коректним і усвідомлювати певну відносність отриманих результатів. По-третє, будь-яка експериментальна робота в галузі педагогіки має обов'язково відповідати провідним санітарно-медичним і етичним нормам [1].

Головною заповіддю для педагога-дослідника, як і для лікаря, має бути така: „Не нашкодь!” Щоб частково компенсувати несталість педагогічних явищ, науковці пропонують досліднику багатократно повторювати хід експерименту. І тільки на основі глибокого вивчення й аналізу отриманих даних він має моральне право формулювати в усередненій, узагальненій формі власні висновки експериментальної роботи.

На думку О. Онуфрієвої, для забезпечення високого теоретичного й методичного рівня науково-дослідної роботи викладачі також повинні засвоїти такі вміння: 1) виявляти скриті зв'язки й педагогічні закономірності; 2) знаходити нове у психолого-педагогічних явищах; 3) правильно вживати існуючі наукові поняття, користуватися загальноприйнятою термінологією, чітко описувати факти й явища; 4) групувати споріднені фактори за їх суттєвими ознаками згідно із загальнонауковими правилами; 5) проводити системний аналіз факторів і явищ; 6) передбачати можливі зміни досліджуваних процесів, тенденцій розвитку[4].

Досліднику також важливо чітко з'ясувати, якого типу та рівня експеримент він збирається проводити, оскільки від цього значною мірою залежить його підготовка й організація. Так, науково-дослідний експеримент передбачає отримання дослідником нових наукових знань, підтвердження (чи заперечення) істинності певного положення чи ефективності методичного прийому тощо. Науково-практичний експеримент має на меті на основі вже отриманих викладачем чи групою педагогів знань з проблеми дослідження забезпечити їх практичне застосування. За рівнем значущості для науки педагогічний експеримент має такі рівні: 1) експериментальна апробація нових підручників, навчальних моделей, нових інноваційних технологій, навчальних програм тощо, тобто передбачається внесення суттєвих змін в організацію й зміст педагогічного процесу; 2) вдосконалення вже існуючих методів і методик навчання студентів, способів організації їх діяльності з традиційним змістом навчального матеріалу, тобто передбачається вдосконалення вже відомих методів і прийомів роботи [6].

Вважаємо, що участь викладачів у науково-дослідній роботі є обов'язковою умовою для їх професійного зростання, підвищення ефективності і результативності їх педагогічної діяльності.

Таким чином, здійснений теоретичний аналіз педагогічних джерел дозволяє стверджувати, що науково-педагогічна діяльність викладача вищої школи має свою специфіку, оскільки праця викладача вищого навчального закладу спрямована на професійну підготовку й виховання фахівців-професіоналів, інтелектуальної еліти суспільства, української інтелігенції. У ній органічно поєднані знання та ерудиція вченого й мистецтво педагога, висока культура,

активна наукова-дослідницька робота, усвідомлення обов'язку й почуття відповідальності.

Список використаних джерел

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Семен Гончаренко. – Київ, 1997. – С. 52.
2. Громько Ю.В. Педагогические диалоги: История разраб. деятельность. содерж. образования / Ю. В. Громько. – Москва, 2001. – 406 с.
3. Кузьмина Н. В. Профессионализм личности преподавателя и мастера производственного обучения / Н.В.Кузьмина. – Москва.: Высшая школа, 1990.
4. Онуфрієва О. Науково-дослідна робота як складова професійного зростання педагога-новатора / О. Онуфрієва – Київ.: Либідь, 2006. – № 3-4 (62-63). – С. 17-21.
5. Подласый И.П. Педагогика / И.П.Подласый. – Москва.: Просвещение, 1996. – 432 с.
6. Савенкова Л. О., Романова Г. М. Складові професіоналізму викладача вищої школи // Психолого-педагогічні аспекти реалізації сучасних методів навчання у вищій школі : Навч. посіб. / За ред. М. В. Артюшиної, О. М.Котикової, Г. М. Романової. – Київ, 2007.
7. Тевлін Б.Л. Професійна підготовка вчителів / Б.Л. Тевлін – Харків.: Вид. група „Основа”, 2006. – 192 с.

УДК 159.9

Супрун К. М.

Психологічна культура викладача вищої школи і шляхи її формування

Анотація. Дана стаття присвячена розгляду психологічної культури викладача вищої школи як системоутворюючого блоку його професійної компетентності. Зокрема, деталізуються найбільш поширені підходи до його осмислення, а також структурні та сутнісні компоненти. Виокремлено організаційно-методичні умови та соціально-психологічні риси, які є важливими факторами становлення високого рівня психологічної культури. Таким чином, на нашу думку, ключове місце у системі досліджуваного соціального явище займають емоційна лабільність, гнучкість мислення та здатність до успішної саморегуляції в процесі педагогічної діяльності.

Ключові слова: психологічна культура, викладач вищої школи, суспільство знань, психологічна саморегуляція, емоційна лабільність.

Аннотация. Данная статья посвящена рассмотрению психологической культуры преподавателя высшей школы как системообразующего блока его профессиональной компетентности. В частности, детализируются наиболее распространенные подходы к его осмыслению, а также структурные и сущностные компоненты. Выделено организационно-методические условия и социально-психологические черты, которые являются важными факторами становления высокого уровня психологической культуры. Таким образом, на наш взгляд, ключевое место в системе исследуемого социального явления занимают